

LÄRORIK

En skrift för pedagogisk utveckling inom förskola och grundskola

Linköpings
kommun

PERSPEKTIV PÅ LÄRANDE

Initiativ för att bättre möta elevernas behov

Byter sina bästa lärartips

Unga på uppfinnarstråt

Ett gott garv till läxan

14

6

12

Innehåll

- 3** Vägen till ny kunskap
– att stegvis lära sig tänka själv
- 5** Tacklar läs- och skrivsvårigheter i helklass
- 6** Science-elever jobbar fram
hållbara uppfinningar
- 8** Samspel – nyckelordet i all
pedagogik på Speldosan
- 10** Dukat och klart
– ett pedagogiskt smörgåsbord
för alla smaker
- 12** Säg aaah! Skratt och läxor
blandas friskt på sjukhuset
- 14** På Edcamp är frågan fri
och idéflödet maxat
- 16** Försöksballongen – notiser

LÄRORIK NR 4 2012

En skrift för pedagogisk utveckling inom förskola, grundskola och fritidshem i Linköpings kommun

Utgivare: Utbildningskontoret, Linköpings kommun

Redaktionsråd: Ros-Marie Johansson, Lennart Lundwall, Elisabeth Stärner, Bulle Davidsson, Gunilla Pravitz, Mark Olsson

Projektledare: Lennart Lundwall

e-post: larorik@linkoping.se

Skribenter: Bulle Davidsson, Gunilla Pravitz

Foto: Göran Billeson, Maria Karlberg, Lennart Lundwall, , Shutterstock

Form och grafiskt original: Forma Viva, Linköping

Tryck: Centraltryckeriet, Linköping

ISSN 2001-1253

Perspektiv på lärande

Temat för detta nummer av Lärarik är perspektiv på lärande. För oss i Linköping handlar det mycket om hur vi ser på lärandet hos de vuxna som dagligen möter våra barn och elever i förskola, skola och fritidshem. Pedagoger och annan personal som hela tiden ska tillhandahålla lärande måste själva få påfyllning med ny kunskap och inspiration.

Under nästa år genomförs en satsning på närmare 25 miljoner för kompetensutveckling. Större delen ligger i Lärarlyftet, men även förskolepedagoger, förskolechefer och rektorer får del av kakan. Det innebär att många kan passa på tillfället att fördjupa och bredda sina kunskaper, något som är särskilt viktigt i samband med nya kursplaner, lärarlegitimation och krav för att få sätta betyg. I förlängningen innebär detta att den enskilda pedagogen i framtiden bättre kommer att kunna möta barns och elevers behov.

Frågan om kompetensutveckling kan tas upp i de olika ämnesnätverken och med rektorer, nyckelpersoner och huvudnycklar för respektive ämnesområde. Detta för att se hur man bäst ska utveckla undervisningen och för att möta de nya kursplanerna.

Det gäller för dig som arbetar som lärare eller förskollärare att tänka efter hur och inom vilket område du vill bredda din kompetens och därefter ta chansen att utvecklas med hjälp av lärarlyft och förskollärarlyft.

Ett av de områden som barn- och utbildningsnämnden prioriterat är matematik. Regeringen planerar också att utöka timplanen för de lägre årskurserna med tre lektionstimmar i veckan. Nämnden satsar också på svenska och läsförståelse. Här är skolbiblioteken viktiga för att stimulera läsning och läsutveckling bland eleverna. I övrigt finns olika metodstöd genom Mateljén för matematik, NTA för naturorienterande ämnen och teknik samt SO och Svenska.

Ett intressant utvecklingsarbete som jag gärna vill lyfta fram är grundskolans EU-projekt där man i Linköping tillsammans med Swiss Cottage School i England tittar på hur pedagoger kan utveckla sin och elevens kompetens när det gäller området komplicerad inläring.

Det finns många perspektiv! I det här numret träffar du på några från vår egen kommun.

Lars Rejdnell Barn- och ungdomschef

VÄGEN TILL NY KUNSKAP

– att stegvis lära sig tänka själv

På universitetsnivå är kunskap något man skaffar sig. Aktivt, frivilligt och med sikte på framtiden. Men studenterna måste också kunna använda sin kunskap. Målet är att de ska lära sig tänka, säger Helen Dannetun, rektor för Linköpings universitet.

Lärande på högskola kan egentligen inte ses som något annat än en utvecklingsprocess, och dessutom en som varar långt efter det examensbeviset är utskrivet.

– En akademisk utbildning förväntas ge så mycket. Den ska ge ny kunskap, möjligheter att utveckla och öva upp färdigheter och förmågor, i vissa fall också professionsträning. Men det som betyder allra mest är att utbildningen ger baskunskaper som håller att bygga vidare på, säger **Helen Dannetun**.

Som utbildningsanordnare tänker hon inte nöja sig med att studenterna får med sig kunskaper som räcker till för dagens tillämpningar.

– För att ta ett exempel: den som ska bli civilingenjör måste få kunskap om den teknik som industrin använder idag, men det är ännu viktigare att han eller hon ▶

» Utbildning är vanligtvis det enda utvecklingsprojekt du någonsin kommer att gå in i som bara handlar om dig.«

► får tillräckliga grundläggande kunskaper för att kunna ta till sig nya metoder och tekniker i framtiden. Eller för att utveckla dem själva.

Perspektivet för lärandet sträcker sig från grundläggande kunskap och förståelse till tolkning och kritisk analys, identifiering av problem, metoder för problemlösning och förmågan att dra slutsatser och utvärdera dem.

– Egentligen räcker det inte med att studenterna lär sig tänka, säger Helen Dannetun. De behöver också kunna inse när det är läge att tänka om.

Och så behöver de kunna realisera sina tankar.

Vad skiljer förutsättningarna för lärandet på universitetet jämfört med skolan?

Framförallt handlar det om frihet, intresse och motivation, menar Helen Dannetun. Högskolestudier är något man aktivt väljer. Även om – eller kanske just därför – de ställer höga krav på arbetsinsatserna.

– Det ska vara svårt. Det handlar om att flytta gränser för den egna förmågan och det gör man inte utan utmaningar.

– Utbildning är ett slags utvecklingsprojekt, vanligtvis det enda projekt du någonsin kommer att gå in i som bara handlar om dig. Det vore märkligt om någon inte tycker den egna utvecklingen är värd 100 procents satsning.

Ja, för vems skull lär man sig? Den frågan kanske borde diskuteras redan i förskolan.

– Jag blir alltid lika lycklig när jag ser ungdomar på studiebesök på LiU. Man kan se hur en del av dem växlar, från att

” Ja, för vems skull lär man sig? Den frågan kanske borde diskuteras redan i förskolan.

Helen Dannetun

sucka lite avvaktande till att lyfta blicken. Plötsligt förstår de att allt här på universitetet handlar om att ge dem möjligheter.

Studenterna på Linköpings universitet har en del gratis när det gäller förutsättningarna för personlig utveckling.

Eftersom majoriteten kommer hitflyttande från alla delar av Sverige och från alla möjliga håll i världen, håller de samman i ett aktivt studentliv. Det betyder också oräkneliga möten över sociala, kulturella och även akademiska gränser.

– Här finns 28 000 studenter inom fyra områden, teknisk, medicinsk och filosofisk fakultet samt utbildningsvetenskap,

hela den bredden finns inte alltid vid andra svenska lärosäten. Många kommer från gymnasiet, andra har arbetat ett tag, en del har familj och barn. När de börjar studera och diskutera ihop vidgas perspektiven. Och ännu mer än tidigare, pluggar de allra flesta ihop med en eller flera andra.

– Det blir ett slags kollektivt lärande som är nytt och annorlunda jämfört med skolan. Man läser tillsammans för att det är praktiskt, effektivt och framför allt, för att det är roligare.

Det påpekas ofta att studenterna har allt sämre förkunskaper, framför allt i matematik. Hur möter universitetet det – genom att sänka kraven?

– Nej, vi sänker inte kraven, vi möter studenterna på den nivå där gymnasie-matematiken slutar. Sedan har vi en rad olika stödresurser när det gäller matematiken som till exempel räknestugor, mattecoacher och mentorer.

När det gäller just matematiken, har Helen Dannetun sina funderingar.

– Jag satt i regeringens Teknikdelegation för något år sedan, då gjordes en undersökning av vilka ämnen ungdomar själva tycker är tråkiga eller svåra. Matematik låg en bra bit ned på bägge dessa listor. Jag undrar om inte matematikinläringen påverkas av att barn så ofta får möta andras uppfattning om att det är så svårt.

Lärandet måste sättas i ett sammanhang och helst upplevas. Är det relevant, upplevs lärandet som enklare och självklart.

Det är lättare att begripa bråk om man själv får börjar med att dela äpplen, påpekar Helen Dannetun.

Vilket gäller ända upp på högskolenivå. Hur driver LiU utvecklingen av pedagogiken?

– Här finns en tradition av nytänkande som är inspirerande. Från 70-talets tv-undervisning som fick läggas ned, tänk om den redan då kunnat vara interaktiv? Det tvärvetenskapliga synsätt som kom stort på 80-talet var också nytt i akademien, likaså det problembaserade lärandet som framförallt revolutionerade de medicinska utbildningarna.

– I höst har vi påbörjat ett riktigt krafttag, jag kallar det för pedagogiskt språng. Dels inventerar vi bra initiativ och lyckad metodik på alla håll, internt och externt, dels planerar vi nya lärmiljöer. Det handlar till viss del om praktiska frågor som fler eluttag för datorer och täckning för trådlös kommunikation, anpassade labb eller avskilda studieplatser med ljuddämpande och kreativ inredning.

– Vi vill också undersöka hur vi kan utveckla och dra nytta av interaktiva och sociala medier.

– Vi inser att det skulle ge studenterna mer kvalitativ lärtid. De enkla frågorna kan man ställa via lärplattformar, lärarmötena kan då ägnas åt de mer komplexa.

Den nya skollagen sätter lärandet i fokus redan i förskolan och även på fritidshemmen. Vilka erfarenheter är mest värdefulla, sett till ett fortsatt lärande på akademisk nivå?

– Att ha förståelse för det som de lärt sig och att ha utvecklat ett aktivt lärande. Och självklart att tycka att lärande är lustfullt och kul.

KORTINTERVJU: Eva-Lotta Carlsson

Tacklar läs- och skrivsvårigheter i helklass

ETT år som färdig speciallärare och redan Lejonpriset. **Eva-Lotta Carlsson** på Ljungsbroskolan jobbar helst i intensivperioder och med samlad klass. Särskilt de barn som behöver extra träning mår bra av att känna tillhörighet och befinna sig i ett sammanhang, säger hon.

– När till exempel olika tester visar att det finns svackor i förmågor eller kunskaper tar jag det med hela klassen, säger Eva Lotta som är speciallärare i läs- och skriv.

Generellt sett är det ungefär en handfull barn per klass som är i absolut behov av pedagogiskt stöd. Därutöver finns gråzonsbarnen. Genom intensivträningen med hela klassen får alla en puff framåt, men var och en utifrån sina förutsättningar.

Det arbetssättet har gett mätbara resultat i ökad måluppfyllelse och renderat Eva-Lotta Carlsson priset som årets pedagog i grundskolan. Dessutom händer det att tacksamma föräldrar ger henne Dagens ros i tidningen. Andra säger det direkt i samtal: Det går så bra nu för mitt barn!

Men en enda lärare förmår inte åstadkomma någon större förändring, påpekar Eva-Lotta.

– Jag jobbar inte ensam. För att åstadkomma bestående resultat behövs ett samspelt team.

På så vis har Lejonpriset också gått till Ljungsbroskolan, säger hon:

– När jag fått kommentarer om priset känns det jätteroligt att kunna lyfta fram skolan. Jo, det har gått hit för att lärarna här jobbar så bra tillsammans, brukar jag svara.

Jobbet som speciallärare har gett henne många nya perspektiv på lärandet.

– Jag kan se den röda tråden när jag kan följa alla klasser från 1-6 och får vara länken mellan olika team, elevhälsan och föräldrar. Det ger mig en helhetssyn. Jämfört med min tid som 1-7 lärare har jag helt andra möjligheter att sätta barnen i centrum. Det tar tid att hitta strategier för problemlösning, men det är ju mitt jobb nu. Och det är världens bästa lärarjobb!

Förutom den goda pedagogiken förenar Eva-Lotta Carlsson klokhet med kunskap och har förmågan att vända ett svårt samtal eller en konflikt, står det i Lejonprismotiveringen. Vad betyder en utmärkelse av den digniteten?

– Att jag kan känna mig trygg i min yrkesroll. Det händer nu och då att de fina orden i motiveringen ringer i bakhuvudet på mig. Det är en fantastisk känsla att få en så uttalad uppskattning. ■

” Priset har gått hit för att lärarna på Ljungsbroskolan jobbar så bra tillsammans.«

SNILLEBLIXT!

Science-elever jobbar fram hållbara uppfinningar

Det slår gnistor om idéerna hos klass åtta, pionjärerna på inriktning science på Folkungaskolan. Just nu uppfinnar de hjälpmedel för äldre och funktionshindrade.

En kapp med lyse, en nyckelhållare, glasögon med inbyggda lampor, äldrevänlig utformning av symbolerna på datorns öppningssida är exempel på vad de tycker skulle underlätta vardagen för äldre.

– För oss gick det först trögt att hitta idéer. Vi har själva inga funktionshinder så det krävs att man försöker sätta sig in i den situationen, säger Joacim.

Tillsammans med Ellen, Simon och Maria funderar han på hur en kapp med inbyggt lyse skulle kunna vara konstruerad.

De vrider och vänder på sina infall; ett hjul från en kontorstol i änden på kappen, kan det driva en cykelgenerator?

– Vi måste tänka hållbart. Återvinning är vår grej inom science, säger Maria i förbifarten innan gruppen tar upp en tidigare diskussion om stabilitet. En kapp som rullar iväg med sin ägare är inte helt lyckat, enas de om och skrattar.

– Kan vi inte göra en riktig överkillversion. Jag kan rita, säger Simon.

– Men nu kör vi på, säger Ellen och styr upp det hela.

Om två veckor ska de ha klart ”något prototypiskt” att visa upp på Miljö-rallyt. De ska ha dokumenterat idéprocessen, bakomliggande tankar, gjort konstruktionsskiss och dessutom vara förberedda med en redovisningsversion på engelska.

– Det här är helt klart kul, säger Maria om att gå i scienceklass.

– Man går djupare in i det man lär sig. Man måste kombinera kunskaper från olika ämnen. Och vi går fortare fram i matte än annars och har en timme extra engelska.

Det är timmarna i elevens val som ägnas åt projektet.

– I slutändan förstår eleverna mer. De får en helhetssyn, säger **Anders Wänström**, biträdande rektor men som undervisar scienceklassen i ma/no, om att kombinera lärandet i hans ämnen med so, svenska och engelska i väl uttänkta projekt.

De uppmuntrar ett entreprenöriellt lärande där eleverna får utlopp för sin kreativitet och lär sig följa upp en gemensam arbetsprocess.

Förra hösten bakade klassen skalenska pepparkakshus av kända byggnader i Linköping. Det blev utställning i Domkyrkan och redovisningar inför imponerade föräldrar. Frimurarhotellet bjöd klassen på frukost och specialvisning i hemliga rum som ekar av historia.

Det pågående projektet har fått sin verklighetsanknytning bland annat genom ett studiebesök hos en sjukgymnast på Universitetssjukhuset.

Till den känslomässiga förståelsen för hur det till exempel kan vara att leva med händer som inte längre vill fungera, bidrog en elev i klassen.

– Min mamma har reumatism, förklarade han okonstlat och drog fram en mängd specialanpassade grejer som knivar och osthyvlar, saxar och smarta multiverktyg ur en plastpåse.

Eleverna skickar spontant runt redskapen mellan sig, testar pennhållare och funderar på hur en antiglidmatta kan användas på olika sätt.

FULL KOLL Science på Folkungaskolan

Inriktningen med science är tvärvetenskaplig med tematiskt projektarbete som läroform vid sidan av traditionell undervisning. Undervisningen i engelska är utökad 40 min

Projektet blev med ens på allvar.

– Att skolan är en del av samhället märks tydligare när vi arbetar i projektform. Livet är ju inte precis ämnesindelad, säger **Jessica Jarhall**, som undervisar i so-ämnen.

Åttornas jordnära funderingar kring uppfinningarna parerar hon i sin undervisning.

– Man kan göra hur många kopplingar som helst. Ta upp välfärdsstrukturen, till exempel. Eller analysera hur ålder beskrivs i media.

Huvudansvaret för scienceinriktningen ligger på tre lärare. Förutom Anders Wänström och Jessica Jarhall är det **Lena Leijonram**, som svarar för svenska och engelska.

– Vi har tillsammans elva ämnen. Det underlättar projektplaneringen, vi kan lägga tyngdpunkten på just de ämnen som passar in, säger Anders Wänström.

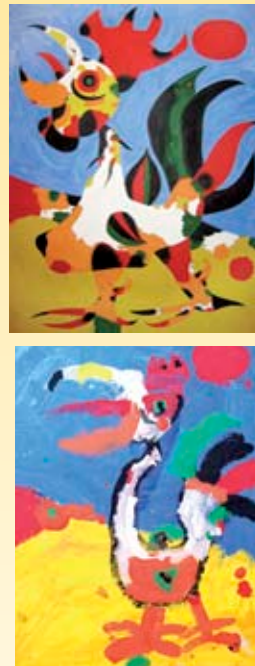
Den här hösten har scienceklass nummer två startat. Att gå här är tänkt att vara ett krävande val med hög studietakt.

Och lärarna ges en chans att pröva nytt.

– Följer man läroböckerna blir matematiken snuttifierad. Just när poletten ramlar ned ska eleverna gå vidare till något annat. Nu plockar jag ihop matematikavsnitt från 7-9 som vi läser koncentrerat. Det har jag länge drömt att få göra, säger Anders Wänström.

Helhetstänk och djupare förståelse. I projektarbetet får eleverna i Scienceklassen samla ihop kunskaper i olika ämnen och pröva dem i skarpt läge. Ett kreativt lärande – som de dessutom ska kunna redovisa på engelska.

Speldosans kalender, där varje ny dag får färg. I projekt Mirò har barnen valt en bild av konstnären att måla av. – Här har vi möjlighet att påverka barns självbild, när deras förmågor synliggörs, både för barnet självt men också för omgivningen, säger **Tina Vamborg** (ovan).

SAMSPEL

Nyckelordet i all pedagogik på Speldosan

På Grengatan i Linköping finns förskolan som är ett socialt forum för utveckling av kompetenser. Här har vi bestämt möte med pedagogerna Tina Vamborg och Pia Ghamari, vars perspektiv på lärande är att det sker i samspel med andra.

Redan i hallen till avdelningen Speldosan möts vi av en skrift som presenterar förhållnings-sätt, barnsyn och kunskapssyn – den pedagogiska idé som man arbetar efter här. Den ska vara väl förankrad och synlig för alla, och i den är barnens delaktighet och inflytande centrala, säger **Tina Vamborg**:

– Här beskriver vi även tanke och syfte med förskolans lärandemiljöer. Genom den pedagogiska idén förankras förskolans uppdrag och föräldrar får insyn i hur målen konkretiseras i verksamheten. Det är ett levande och föränderligt dokument där innehållet hela tiden måste formuleras, diskuteras och synliggöras.

Speldosan är en avdelning för tre-till femåringar. De äldsta barnen har en egen verksamhetsplan, där tanken är att de ska kunna påverka, planera, genomföra,

” Förskolan är för alla barn, det är en trevlig tanke att jobba i.

dokumentera, reflektera över och utvärdera sin egen verksamhet.

– Det kan vara en cykelutflykt, disco, fotbollsmatch eller vad som helst, hela tiden har vi det tänket, säger pedagogerna. Vad är en lärmiljö? Hur gör vi vår lärmiljö? Vad kan vi göra av det här?

Man behöver bara kliva in över tröskeln för att se hur det sjuder av praktiska uttryck för detta.

Vi tittar in i projektrummet, som barnen utformar utifrån sina egna intressen

i samspel med pedagogerna. Just nu är rummet ett sjukhus. Här har barnen mycket kunskap att dela med sig av, bland annat från sina upplevelser av fyra- och femårskonroller på BVC. De många projekten på Speldosan utgår från barnens egna erfarenheter och idéer. Tidigare har här varit både kafé och stall.

På en vägg i lekhallen, gemensam för alla avdelningar, finns ett stapeldiagram med resultatet av Grengatans husdjursinventering. Alla på hela förskolan fick berätta vilka husdjur de hade, och nu kan man se hur många katter, hundar, hästar, marsvin, fiskar och fåglar de har tillsammans. Här finns också bilder på en del av djuren.

– Tanken är att visa mångfald och skapa delaktighet. Dessutom får vi in matematik i ett meningsfullt sammanhang, säger **Pia Ghamari**.

Från lekhallen går vi in i matsalen, även den med en tydlig presentation uppsatt på väggen om måltiden som ett socialt forum för utveckling av kompetens. Här äter Speldosans äldsta barn medan de diskuterar med varandra och de vuxna om till exempel smaker, olika matvanor och bordsskick – vad behöver just jag träna på?

Pia Ghamari, pedagog på Speldosan

Andra miljöer är frisörsalongen, där man får boka tid och kan läsa motor- och ridsporttidningar eller Kalle Anka medan man väntar, och ateljén med material att skapa av. Den dag Lärarik är på besök har två barn tillverkat 48 entrébiljetter till det releaseparty de ska ha dagen efter. Då ska de visa sin sago-rulle som de tillverkat.

– Vi tänker att språk och skapande går hand i hand, säger Tina. Medan barnen arbetar med sin bildberättelse utvecklar de också sin förmåga att formulera en historia med början, mitt och slut.

Allt är genomtänkt och överallt finns texter om tanke och syfte. Kan man verkligen jobba så här med alla barn?

– Vi utgår från de barn vi har. Som vuxen måste du skapa och vinna förtroende. Förskolan är för alla barn, det är en

lärande skildras. Hur hinner pedagogerna allt?

– Vi ingår i en grupp väldigt kompetenta medarbetare, och alla här på Grengatan gör mycket tillsammans med barnen, säger de.

Tina Vamborg och Pia Ghamari har arbetat tillsammans sedan 2003. I höstas presenterade de sitt arbetssätt vid Förskolebiennalen i Norrköping.

MERSMAK Att läsa om pedagogiken

Ann Åberg, Hillevi Lenz Taguchi: *Lyssnandets pedagogik*. Liber, 2005.
 Vägar till språket – teori och praktik i förskolan. Tidningen Förskolans temaserie, del 5. Lärarförbundets förlag, 2003.
 Förskolan pedagogiska rum – med plats för alla sinnen. Tidningen Förskolans temaserie, del 6. Lärarförbundets förlag 2004.

Dukat och klart

Ett pedagogiskt smörgåsbord för alla smaker

”Loppet är inte kört! Visa dina elever att det finns lösningar!”

”Jag vill vara inkluderad!” ”Barnen i skolan i Kenya är mycket motiverade. Här tar de skolan för given.”

”Grevinnans kammarjungfru Henrietta är på drift!”

Tycker du inte att de här meningarna hänger ihop? Det gör de inte, men de har ändå med varandra att göra. Alla yttrades nämligen under samlingsnamnet *Smörgåsbordet* den 31 oktober, när alla lärare inom grundskolan hade fått välja mellan närmare 40 programpunkter. Lärarik sprang runt och smakade på fyra av de många godbitarna.

Fatet ”Energi – möjligheter och dilemma”, stod framdukat i en sal på Katedralskolan, där det var svårt att hitta en ledig stol. Många hade valt denna heldagsrätt för att få nya kunskaper och ny inspiration i undervisningen. Frågan är viktig och ständigt närvarande, såväl i NO som SO. Dessutom kan den lätt väcka oro och missmod hos eleverna, om man inte kan visa dem att det går att göra något åt den situation klotet befinner sig i.

En av föreläsarna var **Bengt Kasemo**, professor i kemisk fysik på Chalmers. Han presenterade vad han anser vara världens tio viktigaste utmaningar: energi, vatten, mat, fattigdom, terrorism och krig, sjukdomar, utbildning, demokrati och befolkningsfrågor. Först kommer alltså energi, där alltför mycket kommer från fossila bränslen idag. Bengt Kasemo menar att skolan kan använda energisystemet för att väcka elevernas intresse för naturvetenskap och teknik. Det finns mycket att göra inom alternativa energi-

” Ni lärare är viktiga. Visa eleverna att loppet inte är kört om jordens framtid.

källor, och frågan om tillväxt, nolltillväxt eller till och med negativ tillväxt kan ge spännande diskussioner med avstamp i elevernas vardag:

– Ni lärare är viktiga. Visa eleverna att loppet inte är kört. Inspirera, inge hopp och framtidstro!

Albert Einstein fick vara med på ett hörn i programmet på Berzeliuskolan om hedersrelaterat våld. **Hoshi Kafashi** och **Muhammed Kadirzada** tog följande citat, som tillskrivs Einstein, till hjälp i sin presentation: ”Det är beklämmande att vi lever i en tid där det är lättare att spränga en atombomb än en fördom”.

Hoshi och Muhammed arbetar i ”Shanazi hjältar” med hedersfrågor bland unga killar i Linköping, bland annat på fritidsgårdar. Shanazi är ett flicknamn som betyder ära. Grabbarna värdjades till åhörarna att tala med utsatta direkt och inte gå bakom ryggen på dem.

Magnus Erlands, idrottslärare på Berzan, tyckte att han fått större insikt i problematiken genom att föreläsarna var verkligt engagerade.

Anna Jertland, bildlärare i Kärna, var

mycket nöjd med sitt val på smörgåsbordet. Före Shanazi hjältar handlade det bland annat om Liquid, mötesplatsen på Arbis för hbtq-ungdomar.

– Jag valde ämnen jag ville veta mer om och fick höra verkligt intressanta föreläsningar. Hedersrelaterat våld har jag stött på i andra skolor jag jobbat på, och hbtq-frågan är aktuell överallt och det är viktigt med förhållningssätt och bemötande.

Smörgåsbordet fanns också på Linköpings universitet, där den kenyanske maratonlöparen **Isaac Macharia** berättade om sin bakgrund i slummen i Nairobi och sina universitetsstudier. På menyn stod det ”Skolan möter världen”. Isaac ser sin uppgift som större än att bara springa. Han använder sina möjligheter att resa runt i världen till att tala om barns situation i Kenya och arbeta för att fler barn ska få gå i skolan. Hans egen son Hassan är två år, och han kommer förmodligen inte att bli curlad som många svenska barn.

– Barn måste lära sig att fixa saker själva, sade Isaac.

Universitetets kontakter med Isaac har

Här var det uppdukat! Smörgåsbordet bjöd på många rätter, fler än vad som får plats här.

Stjärnorps slott brunnit och som letade efter sin kammarjungfru Henrietta. På en gård blev det munhuggning mellan fru Malm och en kvinna som inte ansågs särskilt ärlig. Så där fortsatte det i den något kyliga eftermiddagen, då de flesta var klädda efter väder och kunde njuta av underhållningen.

– Jag visste att jag hade valt rätt, sade **Berit Nilsson**, Tannefors. Jag har fått väldigt stor nytta av dagen för min undervisning, och dessutom är det roligt för mig själv som Linköpingsbo att få veta mer om stadens historia.

Vandringen avslutades vid Onkel Adamsgården längre fram på Hunnebergsgatan. Där bodde **Carl Anton Wetterbergh**, som under pseudonymen Onkel Adam gav ut barntidningen Linnea 1862-72. Han kallades barnens vän och när han begravdes 1889 fick alla stadens ungar ledigt från skolan för att hedra honom. ■

skapats genom doktoranden **Per-Olof Hansson**. Han ansvarar också för kursen Globala frågor i skolan, som riktar sig till lärare i Linköpings kommun. Han är också ordförande i organisationen Global relations som driver en skola i Kenya. Per-Olof Hanssons egen forskning handlar om lärande via smartphone. 30 löpare i Kenya har försetts med var sin smartphone. Den kan de använda till att till exempel läsa Washington Post eller vilken annan tidning som helst, lära språk, göra tentor med mera. Många afrikaner hoppar över datorledet och går direkt på den smarta telefonen. Den är lätt att ha med sig och ett viktigt utbildningsinstrument i ett land där många måste lämna skolan på grund av att de inte har råd med avgifterna.

Smörgåsbordet var verkligen skiftande. Från kenyanska utbildningsfrågor var det blott ett par kilometer till Lin-

köpings ”riktige gate”, Hunnebergsgatan i början av 1800-talet, där Linköpings guideklubb stod för trakteringen. Det var fru Malm som målade upp bilden av den tidens gata där det låg lite tråkåkar och ”sen är det raka spåret ut till Roxen”. Hennes beskrivning av läroverksbygget blev realistiskt genom att det även 2012 finns byggnadsställningar på huset, som numera är stadshus.

På Hunnebergsgatan, ”fasadernas idyll och bakgårdarnas fasa”, träffade stadsvandrarna bland andra en fattig skomakare som just lämnat ett par kängor hos biskopinnan Bring i biskopsgården. Strax fick de se grevinnan Douglas som måste bo i staden sedan

MERSMAK Om delar av Smörgåsbordet

www.energiboken.nu
www.linkoping.se Sök på ”arbis”, ”liquid” eller ”Shanazi hjältar”.
www.linkopingshistoria.se
www.skolglobenlinkoping.wordpress.com

I vanliga fall går det lugnare till men idag är det **Rosa** från Östergötlands sjukhusclowner, som agerar elev. Någon gång då och då dyker clownerna upp vid ett lektionstillfälle.

Säg aaaaaah!

Skratt och läxor blandas friskt på sjukhuset

Nya elever hela tiden. Åldersspann 7-18. Undervisning i nästan alla ämnen med fokus på en elev i taget. Och ingen lektion utan ett gott skratt. Sjukhuslärarna Elisabeth Karelid och Tora Borén älskar sitt jobb.

Och deras elever gillar sin skola. – Det brukar vara den stund på dagen när det inte gör så ont eller kliar så mycket. Vi står för det normala, säger **Tora Borén**. Hon och **Elisabeth Karelid** är lärare på sjukhusskolan för patienter på Barn- och ungdomssjukhuset. Och de är noga med att möta dem som just elever, inget annat.

Deras jobb handlar om att sätta förstöringsglas på lärandet. Anpassningen till elevernas status är total och lektioner på sängkanten förutsätter pedagogisk fingertoppskänsla för ork och möjligheter.

Nu och då blandar sig sjukhusclownerna i lärandet, peppande eller skojfriskt störande, allt efter stämningläget.

Utgångspunkten för Sjukhusskolan är lusten. Med den har varken elever eller lärare några större problem.

– Vi får ofta höra ”Oj, så långt jag har kommit!” Då kan vi passa på att ta något mer. Vi har vanligtvis kontakt med hemskolan och vet vad som behövs. För gymnasisterna är vi mer handledare, säger Tora.

Lärardagen börjar med morgonkonferens med barnsköterskor, psykolog,

Sjukhuslärarna Tora Borén och Elisabeth Karelid utgår från lusten och elevernas dagsform.

kurator, lekterapeuter, sjukgymnaster och ibland clown. Behandlingar som kullkastar lektionsplaneringen? Nya elever på plats?

Bägge är 1-7 lärare i ma/no, men att plötsligt få en elev på gymnasiet fordonslinje är inget som bekymrar dem.

– Det mesta brukar lösa sig ...
Baksidan på jobbet, då?
– Det blir korta möten med elever och vi kan sällan utgå från samspelet i en grupp. Inte heller kan vi så ofta ta med eleverna utanför sjukhuset. Sådant kan man sakna, säger Elisabeth.

– Men vi kan ta del av både kommunens och landstingets fortbildning och får lära oss mycket om medicinska behandlingar. Det är ett plus.

Och Tora kompletterar just nu med utbildning till specialpedagog.

Det finns ett nationellt nätverk för sjukhuslärare som tillsammans tagit fram en folder om anpassning av undervisningen för allvarligt sjuka elever.

– Överlevnaden har ökat, men också biverkningarna. Begränsningar efter till exempel en hjärntumör kanske inte är påtaglig i lågstadiet, men blir det på högre nivåer. Så vi fungerar också som konsulter till skolorna. ■

FULL KOLL Undervisning för sjuka barn

Undervisning för sjuka barn är ett kommunalt ansvar. På Universitetssjukhuset finns två skolavdelningar. En är knuten till barn- och ungdomspsykiatri, med tre lärare. En avdelning med två lärare är knuten till Barn- och ungdomssjukhuset. Sjukhusskolan tillhör Sektionen för resurs- och stödverksamhet.

Odla kunskap ihop

På Edcamp är frågan fri och idéflödet maxat

En höstdag efter jobbet samlas 22 lärare från olika skolor och kommuner i en sal på Fridtunaskolan i Linköping. De sitter och står i olika grupper och salen surrar av samtal. Mellan grupperna går en lycklig Ulrika Johansson och lyssnar och plötsligt ropar hon:

– Dags att byta! Sakta löses grupperna upp och nya formas.

Det är Linköpings första Edcamp, en knytkonferens vars innehåll styrs av deltagarna själva.

Edcamp kom till Sverige genom att **Anna Kaya**, lärare i Sigtuna som också dragit igång Skollyftet, hört talas om det via en föreläsning på nätet.

En Edcamp eller knytkonferens byggs på samma princip som knytkalas. Ta med vad du har och vill dela med dig av. När man kommer till ett aktuellt Edcamp finns det en tavla, eller en "grid", som det kallas internationellt, med ett rutschema. Där skriver man in vad man vill prata om. I rutorna står tid och plats, och då kan andra se var och när olika ämnen ska tas upp och välja vilka man vill gå till. Man kan också komma utan att ha en egen programpunkt och bara gå runt till sådana grupper som verkar intressanta. Tiderna för varje session är ganska korta, här tre kvart, men det går bort en del tid för förflyttningar.

Den här dagen på Fridtunaskolan står det exempelvis

- 15.15 Formativ bedömning
1-1 (en dator per elev)
Internationalisering
- 16.00 Elevledda samtal
E-twinning
- 16.45 Blogga med klassen
SO
- Talking Pen
- 17.30 Gemensam smackdown

Det ska kännas OK att berätta utan krav på att vara en fullfjädrad föreläsare.

(Det är mycket svengelska på dagens Edcamp...)

En förutsättning för att Edcamp ska fungera är en generös inställning. Det ska kännas OK att berätta om sina erfarenheter utan krav på att vara en fullfjädrad föreläsare. Ingen fråga är för dum att ställa. Grupperna är inte fixerade, utan man kan när som helst under en session byta grupp utan att det uppfattas som oförskämt eller som kritik.

– Genom att vi hjälper varandra kan jobbet bli både roligare och enklare, säger **Ulrika Johansson**, som tillsammans med **Martina Lundström**, **Patrik Landström** och **Malin Westlund** dragit igång detta första Edcamp i Linköping.

De har båda gått omkring och lyssnat under den här eftermiddagen och kan konstatera att det händer mycket kreativt ute på skolorna som lärare på andra håll inte känner till.

Här i salen finns lärare inte bara från grundskolorna i Linköping, utan också

från Åtvidaberg, Ödeshög, Norrköping, Tranås, Kumla och Örebro.

– Vi gick ut och twittrade och på det sättet har vi fått deltagare från olika håll, berättar Ulrika Johansson.

Twitter är också det forum som Edcamp använder för sin kommunikation, utöver hemsidan www.edcamp.se. Så sker till exempel under varje Edcamp när man kommer till punkten Smackdown. Alla bidrar då med någon kommentar, antingen med en tweet på max 140 tecken (inlägg på Twitter) eller genom att skriva ner den på en post-it-lapp. Någon av arrangörerna lägger ut lapptexten på Twitter.

– Nätprat i all ära, men det är vid det verkliga mötet som det händer saker, säger Martina Lundström. Sedan kan man föra samtalet vidare i det utvidgade lärarkollegiet på Twitter och välja att följa personer som är intresserade av skolutveckling i allmänhet eller något särskilt område i synnerhet. Det finns också en webbsida för alla som vill veta vad som händer inom skolutveckling, adressen är www.skollyftet.se.

Något av det som hände i grupperna:

Blogga med klassen. Fyra-fem huvuden trängs framför en laptop när **Maria Grundström** på Änggårdsskolan i Linköping beskriver hur hon bloggar

med sin klass. Nu är det första terminen de också lägger in bilder. Eleven får en större publik när det inte bara är läraren som är mottagare. Det innebär att man kanske utvecklar sitt sätt att skriva. Vem som helst kan gå in och titta, men för att skriva krävs inloggning.

Det är livligt runt skärmen. Hur gör du? Har du försökt med...? Vad säger föräldrarna? Hur ska du utveckla detta? Min erfarenhet är....

SO. Här handlar det om nya pedagogiska verktyg. **Anders Björning** kommer från Åtvidaberg, som har infört 1-1, det vill säga en dator per elev. Just i SO kommer datorerna ofta till användning. Det visar sig att det finns blandade attityder till datorn i skolan, både bland föräldrar och elever. Frågor som diskuteras i gruppen är bland annat "Ska vi begränsa elevernas datortid?"

Det är livligt runt skärmen. Hur gör du? Har du försökt med...? Vad säger föräldrarna?

Det är farligt att hamna i ett förbud mot ett bra verktyg." "Det finns barn som inte gör det de ska vid datorn, hur hanterar vi det?"

Talking pen. **Bengt Stedt** från Norra skolområdet i Linköping demonstrerar på salens vita tavla hur man får orden att ljuda med hjälp av Talking pen. Det blir mycket surr kring honom med nyfikna frågor och det är många som vill prova.

Det blir fler Edcamp i Linköping. Två är redan bestämda för våren 2013, ett för fritidspersonal den 21 mars kl 17-20 och ett för lärare den 11 april kl 15-18.

Mer information och anmälan kommer på www.edcamp.se.

MERSMAK Om Edcamp och Skollyftet

På www.edcamp.se finns mer information. Bland annat berättar en av initiativtagarna i Sverige, **Per Falk**, i en film om vad Edcamp kan vara. Där hittar du också rapporter om Edcamp i olika kommuner och länkar till artiklar samt internationella Edcamp foundation.

Skollyftet

Skollyftet är en samlingsplats för alla som vill lyfta den svenska skolan och bidra med att sprida goda exempel. Skollyftet är helt obundna och består av helt vanliga lärare och skolintresserade.

Stipendier till unga it-löften

Datasaabs Vänner har avsatt pengar till en ny stipendiefond.

De kommer årligen under fem år att fördela sammanlagt 20 000 kronor i stipendier till ungdomar i grundskolan eller på gymnasiet som "visat stort intresse och fallenhet" för data och it eller personer som regionalt gjort "berömvärda insatser" för att öka intresset för naturvetenskap och teknik.

Stipendierna ska sökas på ett speciellt formulär som hämtas via nätet (www.datasaab.se) Ansökan för 2013 ska vara inne senast den 28 januari. Den högtidliga utdelningen ska ske senare under vårterminen i Wallenbergssalen på Östergötlands länsmuseum. Stipendiesumman delas ut kontant och får användas fritt av stipendiaten.

Julpaket i mängder till barn i Östeuropa

Blyertspenna, skrivhäfte, färgpennor, ritblock, tandborste, tandkräm, tvål ... Det blev inte mindre än 156 fina paket som eleverna på Hagbyskolan slog in för vidarebefordran till jultomten för utdelning till barn i Östeuropa via Läkarmissionens Aktion Julklappen.

Och det har Hagbyskolans elever gjort i ett tiotal år nu. Eleverna har innan insamlingen fått titta på filmer från tidigare julklappsutdelningar, så de vet vart deras paket tar vägen. – De delas ut framför allt till barn på barnhem och sjukhus. För många är det den enda julklapp

de får och för oss känns det bra att göra en god sak för barn i andra länder, säger **Marit Karlsson**, slöjdlärare och lärarrepresentant i skolans elevråd som svarar för det frivilliga julklappsbestyret. I Linköping deltar även Bankkinds skola i projektet

Söker de bästa metoderna för att stimulera barnens intresse för matte

Formerna för lärarnas återkoppling under matematiklektionerna påverkar elevernas aktivitet. Under hösten har det nya, femåriga matematikprojektet som Linköpings universitet driver tillsammans med Linköpings och Norrköpings kommuner kommit igång. Målet är att förbättra elevernas matematik-kunskaper.

Fyra lärare per termin och kommun deltar aktivt i forskningen och första omgången lärare är nu inne på sluttampen.

Avlöper projektet som tänkt?

– Det går bra, mycket bra till och med. Den här typen av aktionsforskning, där de deltagande lärarna är med och utformar innehållet höjer kvaliteten på forskningen. Samtidigt blir det en bra

kompetensutveckling för lärarna, säger matematikforskaren **Lisa Björklund Boistrup**, projektanställd på Institutionen för beteendevetenskap och lärande på LiU sedan mitten av augusti. Hon har disputerat på matematikdidaktik och betydelsen av kommunikationen mellan lärare och elev.

– Nu har vi har bland annat gjort videoupptagningar från matematikundervisningen, analyserat bedömningar och återkopplingar som lärarna gör i flygande fläng mitt under lektionen.

– Videoupptagningar har fördelen att man kan se dem om och om igen och utifrån dem till exempel diskutera vilka former av respons som inbjöd eleverna till fortsatt aktivitet under lektionen.

Under vårterminen 2013 fortsätter forskningsprojektet med en andra omgång lärare involverade.

– Urvalet pågår just nu. Vi vill få en spridning på deltagandet så alla skolområden blir represen-

terade, säger **Jessica Vesterlund**, matematikutvecklare på utbildningskontoret.

– Hittills verkar lärarna nöjda med upplägget. De påverkar själva processen och avgör vad de gemensamt vill analysera utifrån de filmade undervisningsavsnitten. Det ger dem en chans att få syn på sin undervisning och diskutera vad som kan förbättras.

Inom ramen för projektet ska Lisa Björklund Boistrup även hålla föreläsningar om matematikforskningen, en per termin. Den första som hölls i oktober lockade 75 lärare.

Linköping och Norrköping bidrar till forskningsfinansieringen med sammanlagt 10 miljoner kronor fördelat på fem år.

